

UYAN

Tanrı Değilsin

© 2022, Hayat Yayıncılık, İletişim, Yapım, Eğitim Hizmetleri ve Tic. Ltd. Şti.

Tüm yayın hakları anlaşmalı olarak Hayat Yayınları'na aittir.

Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir; izinsiz çoğaltılamaz, basılamaz.

ISBN: 978-605-151-357-7

Sertifika No: 44968

<i>Hayat Yayınları</i>	: 730
<i>Güncel</i>	: 31
<i>Kitabın Adı</i>	: Uyan Tanrı Değilsin
<i>Yazarı</i>	: Emrah İriç
<i>Yayın Editörü</i>	: Erol Şahnacı
<i>Metin Editörü</i>	: Ömer Karabayır
<i>Kapak</i>	: Betül Akyar
<i>Mizanpaj</i>	: Gelengül Erkara - Kerime Şimşek
<i>Baskı Yeri & Tarihi</i>	: İstanbul, 2022
<i>Baskı & Cilt</i>	: BPC Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No:17 Esenyurt/ İSTANBUL Tel: (212) 549 53 83 Sertifika No: 48745

Hayat Yayın Grubu

Molla Gürani Mahallesi, Oğuzhan Caddesi No: 15 Kat: 3

Fındıkzade - Fatih / İstanbul

Tel: 0212 613 11 00 Gsm: 0530 290 99 78 Faks: 0212 613 11 55

www.hayatayinlari.com - e-posta: hayat@hayatayinlari.com

twitter.com/hayatayinlari - facebook.com/hayatayinlari.com

İsmail Hakkı Aydın • Abdurrahman Dilipak
Mehmet Ali Bulut

EMRAH İRİÇ
UYAN
Tanrı Değilsin

EMRAH İRİÇ

Zor koşullar altında bir çocukluk geçiren Ordu doğumlu Emrah İriç'in mikrofonla ilk tanışması 1994 yılına kadar gidiyor. 14 yaşında kendi imkanları ile kurduğu mahalli radyoda radyoculuğa başladı. Sonrasında "keşfedilmeyi bekleme" diyen bir büyüğünün nasihati ile asıl yolculuğu başladı. Bölgesel ve ulusal çapta yayın veren birçok radyoda çok çeşitli programlara imza attı, şiirler okudu, haber sundu. 22 yıl ara vermeden devam eden bu süreçte yüzlerce sahnede sunum yaptı. Sayısız röportaja imza attı, atmaya devam ediyor...

2006 yılında internet medyası ile tanışan İriç, bu tarihten itibaren Haberler.com, Yazete.com gibi çok sayıda haber sitesinde yöneticilik veya danışmanlık yaptı. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde dördüncü sınıf öğrencilerine internet medyasını anlattı. Yurdun birçok yerinde internet medyası üzerine çok sayıda seminer verdi.

2020 sonbaharında Youtube kanalını aktif olarak kullanmaya başlayan Emrah İriç burada çok sayıda isimle, zamana damgasını vuran röportajlara imza atıyor; görüşlerini, takip eden on binlerce insanla paylaşıyor.

You Tube

SOSYAL MEDYADAN TAKİP ETMEYİ UNUTMAYINIZ

youtube.com/iricemrah
instagram.com/emrahiric
twitter.com/emrahiric
facebook.com/emrahiric
mail: info@emrahiric.com.tr

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

7

GİRİŞ: EMRAH İRİÇ

15

PROF. DR. İSMAİL HAKKI AYDIN

47

ABDURRAHMAN DİLİPAK

109

MEHMET ALİ BULUT

131

SUNUŞ

Ruh uçmak istiyor ama güzel beslersen iyiye,
kötü beslersen kötüye...

Bu kitabın hazırlıklarına başladığımız vakitlerde yazılı medyadan televizyonlara kadar Metaverse hakkında en çok konuşulan konular, Türklerin Metaverse'e olan ilgisi ve Suudi Arabistan'ın Kâbe'yi sanal âleme yüklemesiydi. Diyanet Hac İşleri'nden bir yetkili, bunun hac ibadeti yerine geçmeyeceğini ancak sanal âlemde buraları gezmenin bir sakıncasının olmadığını söyledi.

Bu açıklama beni yıllar öncesine götürdü... Hani hacdan gelenler Kâbe fotoğraflarının olduğu, filmli bir makine getirirlerdi. Gözünüze dayadığınızda her defasında bir tuşa basıp, kendinizi âdeta Kâbe'de hissettiren fotoğrafları görürdünüz. Büyülü bir makineydi o yıllar için. Âdeta zamanın ilk artırılmış gerçeklik gözlüğüydü. Çocuklar için müthiş bir heyecandı. Bir de 3 boyutlu gözlükler vardı, kâğıttan yapılmış. İsmi veremeyelim, bir televizyon kanalı 1995 yılbaşı gecesi ilk üç boyutlu yayın denemesini yaparak, o yılların ünlü bir şarkıcısını

ve dansözünü ekranlara çıkarmıştı. Tanıtımlarında da bu üç boyutlu gözlük sayesinde ekranlardaki dansözün âdeta evin salonunun tam orta yerine geleceğinden söz ediyordu. (90'lı yıllar absürtlükleri ile başlı başına bir kitap konusu ya neyse...) O dönemler, bilirsiniz, gazete ekleri büyük çılgınlıktı. Gazeteler haber yerine kuponla tencere, tava, araba, ev, ansiklopedi gibi envaiçeşit eşya veriyordu. İşte tam bu çılgınlık döneminde dansözün evinin salonunda oynatmak isteyen binlerce insan, kapış kapış aldı gözlük eşantyonu veren bu gazeteyi...

Konuya iki uç örnekle başladım çünkü internet âlemine dalmadan önce de biz, farklı âlemlere dalmayı seven yaradılışa sahip bir topluluktuk. Ruh uçmak istiyor ama güzel beslersen iyiye, kötü beslersen kötüye... Farklı hikâyelerin meftunuyuz...

Daha sosyal ağlar bile hayatımızda yokken Second Life oyunuyla kendimize yeni bir ben ve ikinci hayat oluşturabildik. Bu gelişmelerden yıllar sonra artırılmış gerçeklik oyunlarından en çılgıncası, tam da o dönem çocuk olmuş nesilleri yakaladı: Pokemon Go... Çocukluğunda Pokemon çizgi filmini bayılarak izleyen Y kuşağı, sokaklarda Pokemon avına çıktı. Pokemon, Y kuşağı ile Z kuşağını artırılmış gerçeklikte buluşturan ilk oyundu.

İnternet öncesi çağdan bakıldığında en çok korkulan şey diktatörlük dönemine girilmesiydi. 1984 kitabı çıkış yıllarında bu dönemi Büyük Birader'in bizi izlediği bir dönem olarak aktarıyordu. Sosyal medyaya baktığınızda, 1984 kitabından kahveli kitaplı paylaşımlar yaparak, "Orwell haklı çıktı" geyiğini yapanların olduğunu görürsünüz. Burada Neil Postman'dan¹ alıntı yapmak isterim. O, Orwell'ın değil, *Cesur Yeni Dünya'nın*

1 Neil Postman: Amerikalı iletişim kuramcısı ve yazar.

yazarı Aldous Huxley'in haklı çıktığını söylüyor. Üstelik bunu bize internetin bu denli sosyalleşmediği dönemden duyuru-

Ruh uçmak istiyor ama güzel beslersen iyiye, kötü beslersen kötüye...

yor. Orwell her şeyin baskı ve zorbalıkla olacağı bir dönemden söz ederken Huxley buna hiç gerek olmayacağını, bizim bu süslü pakete kanarak, seve seve adapte olacağımızı söylüyor. Dünya devleti, kuluçkalar, şartlandırma gibi kavramların günümüzde neye karşılık geldiğini kitabı okuyanlar çok iyi hatırlayacaklardır.

İster Batı'daki bu distopya örneklerine bakın ister İslam âlemine; bir yerlerde bu geleceği görenler hep var oldular. İzlemediyseniz Black Mirror dizisinin bölümlerini hararetle tavsiye ederim.

Netflix'in CEO'su, "Son günlerde en büyük rakiplerimiz Facebook, YouTube ve uyku" diyor. İsmail Hakkı Aydın ise uykunun bile düşünmek için ayrılması gerektiğini ve insan bir soruyla yattığında mutlaka, uykuda da olsa o sorunun çözümünü bulacağını söylüyor. Ama birileri bizim uykumuza da talip. Hatta daha ötesi, uykumuza bile reklam vermeye niyetliler. Biz uyurken telefonlar yoluyla yayılan frekanslarla bunu başarabileceklerini umuyorlar. Baktığımız her yerde olmalarının yanında, artık beynimizin de içindeler.

Oturduğunuz yerden Kâbe'de tavaf etmek ister misiniz ya da Paris'in Louvre Müzesini gezmek? Müzeyi gezerken Mona Lisa ile birlikte bir kahve de içersiniz belki. Hatta size Leonardo da Vinci'nin çapkınlarını anlatır ve o da gelir, bir tartışma kopar! Aklınıza dinî bir konu mu takıldı? Hemen Ebu Hanife ile bir görüşme sağlayabilirsiniz. Aklınıza gelen her türlü şeyi her an uygulayabileceğiniz, sahte cennet dünyası. Baudrillard

bile böylesine bir hipergerçekliğe tanım bulabilir mi, meçhul.² Sanalın gerçeğin yerini aldığı post-truth çağının tam içindeyiz. Metaverse'ün bize sunabileceklerini şimdilik sadece hayal edebiliyoruz, peki ya ötesi?

İşte kitabımızda da bu konuları bilimsel ve İslami açıdan sorgulayacağımız, kör noktamıza ışık tutan sorularla aydınlatacak isimleri bir araya getirdik.

Ömrünü beyne adanmış, "Bin ömrüm olsa hepsini beyin cerrahisine verirdim," diyecek kadar tutkuyla kendini bu ilme adanmış, "Allah'a duamdır. Allah benim canımı ayakta, bildiklerimi aktarırken ve terim kurumadan alsın!" duasıyla herkese örnek teşkil eden, yaşayan âlimlerden biridir Prof. Dr. İsmail Hakkı Aydın. Bazı isimler konuştuğunda komplo teorisi gibi algılanan şeyin bilimsel altyapısını bilen, beyne dokunmuş ve anlık gelişmeleri de takip eden İsmail Hakkı Aydın, bu kitapta yer alan sohbetimizle ufkumuzu çok ötelere taşıyor...

Emrah İriç adlı YouTube kanalına bakarsanız en çok Abdurrahman Dilipak ve Mehmet Ali Bulut'la yaptığımız söyleşileri görürsünüz. Mehmet Ali Bulut gibi, fikirlerine çok inandığım, kendisi gibi düşünmediğim zamanlarda fikrimi rahatça ifade edebildiğim, tez-antitez noktasında fikrî tartışmalarımızı rahatlıkla yapabildiğim bir büyüğümdür Abdurrahman Dilipak. Dilipak, sıra dışı bir isimdir. Her zaman, her konuda, elle tutulur, ayakları yere basan fikirleri vardır. Bunun nedeni de ömrüne sığdırdığı binlerce kitap, gezi, konferanslardır... Daha da önemlisi, sürekli kendisini yenileyen bir bakış açısına sahip olmasıdır. Ona şeriatçı derler, oysa o, hangi şeriat diye de so-

2 Hipergerçeklik: Gerçeğin herhangi bir kökenden yoksun hâlde, modeller aracılığıyla yeniden üretilmesi olarak açıklanan, Fransız düşünür ve sosyolog Jean Baudrillard'la birlikte anılan düşünce, üst gerçeklik.

rabilen cesur bir kalemdir... Herkes, grafen nedir ne değildir diye tartışırken o, elinde tutup, bize, "İşte bu grafendir" deyip, neler yapabileceğini anlatmıştır ki o anlarda kendisini ağızımız açık dinledik. O videoları mutlaka izlemenizi öneririm. Bu kitapta o sohbetlerden bir dem bulacaksınız...

Mehmet Ali Bulut, araştırmacı kimliğiyle yeni gelişmeleri her zaman, insana nasıl etki edeceği konusunda holistik bir yaklaşımla ele alan bir isim olmasının yanı sıra yol gösteren bir ağabeydir. Metaverse hakkında onunla konuşmamak olmazdı. Metaverse ile ilgili, çok net ifade etmek isterim ki, böylesine bir açılım daha önce yapılmadı. Öyle şeyler söyledi ki Mehmet Ali Bulut, Metaverse'ü konuştuk ama bu sohbette teknoloji var, hukuk var, kadim bilgiler var, Kur'an var, ezoterizm var, var da var... Siz de okuduktan sonra beyninizde devlerin nasıl ısındığını göreceksiniz...

Uluslararası Sosyal Medya Derneği Başkanı, değerli dostum Said Ercan gerçek bir dava adamıdır. İnsanlığın davasını dert edinmiştir. Sosyal medyada geniş kitlelere hitap eden, gelişmelere ilişkin en hızlı refleks veren, âdeta feryat eden çağrılarını biliyorsunuzdur. Dijital çağın geleceği, özellikle de çocuklara olan etkileri konusunda çalışmaları olan bir isimdir. Metaverse konusunda görüşlerini özellikle, çocuk yetiştirenlerin çok ciddiye alması gerekiyor.

Hazırsanız başlıyoruz...

EMRAH İRİÇ

Araştırmacı, Gazeteci

GİRİŞ

Gözetim Kültürü

Metaverse âlemi deyince, kişisel sınırların, özgürlüklerin kalktığı, tamamen gözetim odaklı bir evrenden söz ediyoruz. Herkesin birbirini her an gözetleyebildiği, yeni bir alan. Bunun için öncelikle gözetim kültürünü inceleyelim.

Günümüzde makbul vatandaş üretimine katkı sağlamaya hizmet eden gözetim teknolojileri çağlar boyunca insanın kendisinin gözetlenebilir oluşunu bilmesini, otokontrolünü sağlamasını beraberinde getirmiştir. Gözetim kavramı, görmenin üstünlüğüne dayanır. Gören göz görülenin üzerinde farkındalık uyandırır. John Berger, *Görme Biçimleri* eserinde görme konusunu şöyle tanımlamaktadır: "Görme konuşmadan önce gelmiştir. Çocuk konuşmaya başlamadan önce bakıp tanımayı öğrenir." Berger'in de dediği gibi kişi dünyada kendi yerini, görerek bulur. Görme üstünlük ifadesine dönüşür, gören göz görülen, seyir nesnesi olan şey için otorite hâline gelir.

İnsan dinlerle tanıştığında Tanrı kavramının onu her daim gören, takip eden, onun üzerinde tasarruf hakkına sahip olan

bir varlık olduğunu öğrenmiştir. Hayatının her anında Tanrı'nın gözünün, peşinde olduğunu hisseden insan, O'nun cezalandırıcı

Kolezyumlarda gladyatörlerin dövüştürülmesinden zevk alan kitleler, karşısındaki insanın duygusundan uzaklaşır. Şiddet, pornografik bir gerçeklikle gözler önüne serilir.

oluşundan korktuğu için kendini O'nun hoşnut olabileceği yaşam biçimine adanmıştır. Tarım toplumuyla beraber mülk kavramının devreye girmesiyle, mülkün sahibi olanların diğerlerini

takip etme ihtiyacı doğmuştur. İktidarın gözünü ensesinde izleyenlerin kendi otokontrollerini daha iyi sağlayacağı düşünülmüştür.

Muktedir olanın, gözetim için arayışına bulunduğu ilk cevap Mimar Samuel Bentham'ın gözetim hapishanesi modeli olmuştur. Panoptikon adı verilen bu model Jeremy Bentham tarafından tasarlanmıştır. Michel Foucault, *Hapishanenin Doğuşu* kitabında bu modeli iktidar metaforu olarak kullanmıştır.

Çevrede halka şeklinde bir bina, ortada bir kule, kulede açılmış geniş pencereler halkanın iç cephesine bakmaktadır. Çevre bina hücrelere ayrılmıştır, hücrelerin her biri bina boyunca derinlemesine uzanır. Bu hücrelerin iki penceresi vardır: Biri içeriye doğru açıktır, kulenin pencerelerine denk düşer, diğeri dışarı bakarak, ışığın bir baştan bir başa hücreyi katetmesini sağlar. Bu durumda merkezî kuleye bir gözlemci yerleştirmek ve her hücreye bir deli, bir hasta, bir mahkûm, bir işçi ya da bir öğrenci kapatmak yeterlidir. Önden ışıklandırma sayesinde, karanlıkta kalan kuleden çevre hücrelerdeki esirlerin küçük silüetleri görülebilir. Kısacası, zindan kuralı, tersine çevrilir, hücrenin apaydınlık hâli ve bir gözcünün bakışı ka-

ranlıktan daha iyi yakalar, ki karanlık eninde sonunda koruyucudur.

Meydanlar suçlunun halk gözünde yargılandığı, idam edildiği yerler olmuştur. Suçlu

olduğuna inanılan kimselerin halk gözünde yargılanışı halka katarsis yaşatır. Kolezyumlarda gladyatörlerin dövüştürülmesinden zevk alan kitleler, karşısındaki insanın duygusundan uzaklaşır. Şiddet, pornografik bir gerçeklikle gözler önüne serilir. Bastırılmış şiddet güdüsü olan insan bundan zevk alırken, bunu haksızlık olarak gören ancak kendi başına gelmesinden ürken insan susar. Seyir nesnesi olan mahkûm ya da dövüşçü acı çektikçe iktidar yücelir. Foucault'un dediği gibi, "İşkence, iktidarın kendini dışı vurma yöntemidir."

Çağlar öncesi dönemlerde uygulanan bu gözetim artık teknolojik noktalara varmış olsa dahi kitlelerin seyir zevki değişmemiştir. Terör örgütlerine yapılan operasyonlar sonucu parçalanmış insan vücutları hâlâ meydanlarda sergilenebilmektedir. İnsan hâlâ "göz" ile ibret almaktadır, iktidar gücü bunu bilerek görseli hazırlar.

Çağlar öncesi dönemlerde uygulanan bu gözetim artık teknolojik noktalara varmış olsa dahi kitlelerin seyir zevki değişmemiştir.

Gözetim Teknolojileri

İlk çağlardaki devletlerin kontrol sağlama aracı yazıydı. Sözlü kültürün yerine gelen yazı, özellikle tarım odaklı devletlerin oluşmasıyla denetimde başrol sahibiydi. Her şeyin yazıyla kayıt altına alınıp bunun kontrolünün de devlet otoritesine verilmesiyle beraber bilgiyi toplayan ve saklayan olma gücüne erişilmiştir. Bu güç aynı zamanda devlet otoritesinin daha da pekişmesini sağlamıştır.

Modern topluma geçişle gözetim kavramı artık araçlara daha çok ihtiyaç duyar hâle gelmiştir. Ağ tabanlı teknolojilerin

Birey artık veri deposunun bir metasıdır.

artışıyla, birey kendini gizlenir hâlde olsa da her an takip edilebilir hâle gelmiştir. Birey artık veri deposunun bir metasıdır.

Sanayi toplumunda dinamo görevini buhar makineleri üstlenirken enformasyon toplumunda bilgisayar ve telekomünikasyon sistemleri gibi yüksek teknolojiler üstlenmiştir. Nasıl ki önceden insanların toplandığı yerler de-